

Εσωτερική αγορά ενέργειας

Η ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας είναι ανταγωνιστική, πελατοκεντρική, ευέλικτη και δεν εισάγει διακρίσεις. Τα μέτρα που τη διέπουν αφορούν την πρόσβαση στην αγορά, τη διαφάνεια και τη ρύθμιση, την προστασία των καταναλωτών, τις διασυνδέσεις και την ασφάλεια του εφοδιασμού. Τα μέτρα αυτά ενισχύουν τα δικαιώματα των μεμονωμένων πελατών, των ενεργειακών κοινοτήτων και των ευάλωτων καταναλωτών, αποσαφηνίζουν τους ρόλους και τις ευθύνες των συμμετεχόντων στην αγορά και των ρυθμιστικών αρχών και προωθούν την ανάπτυξη διευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων.

Νομική βάση

Άρθρα 114 και 194 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στόχοι

Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ στον ενεργειακό τομέα απαιτεί διάφορα βήματα: την άρση πολυάριθμων εμποδίων και εμπορικών φραγμών, την ευθυγράμμιση των φορολογικών και τιμολογιακών πολιτικών με τα πρότυπα και τις προδιαγραφές, και την εφαρμογή της νομοθεσίας για το περιβάλλον και την ασφάλεια. Στόχος είναι η διασφάλιση μιας λειτουργικής αγοράς με δίκαιη πρόσβαση, υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών και επαρκή επίπεδα διασύνδεσης και ικανότητας παραγωγής.

Επιτεύγματα

A. Ελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας

Κατά τη δεκαετία του 1990, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη ξεκίνησαν μια σταδιακή διαδικασία για να ανοίξουν στον ανταγωνισμό τις εθνικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου που ήταν μονοπωλιακές. Η πρωτοβουλία αυτή υλοποιήθηκε με διάφορες δέσμες νομοθετικών μέτρων:

- Η πρώτη δέσμη μέτρων για την ενέργεια, η οποία εγκρίθηκε μεταξύ 1996 και 1998, εισήγαγε την πρώτη ελευθέρωση των εθνικών αγορών ενέργειας.
- Η δεύτερη δέσμη μέτρων για την ενέργεια, η οποία εγκρίθηκε το 2003, έδωσε τη δυνατότητα στους βιομηχανικούς και οικιακούς καταναλωτές να επιλέγουν τους δικούς τους προμηθευτές ενέργειας από ευρύτερο φάσμα ανταγωνιστών.
- Η τρίτη δέσμη μέτρων για την ενέργεια, η οποία εγκρίθηκε το 2009, εισήγαγε κανόνες σχετικά με τον διαχωρισμό του εφοδιασμού και της παραγωγής ενέργειας από τα δίκτυα μεταφοράς (αποδεσμοποίηση), νέες απαιτήσεις για ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές, έναν Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (στο εξής: ACER), Ευρωπαϊκά Δίκτυα για τους Διαχειριστές Συστημάτων Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΔΔΣΜ-ηλ) και Αερίου (ΕΔΔΣΜ Αερίου) και ενισχυμένα δικαιώματα των καταναλωτών στις αγορές λιανικής.

- Η τέταρτη δέσμη μέτρων για την ενέργεια, γνωστή ως «[Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους](#)», η οποία εγκρίθηκε το 2019, εισήγαγε νέους κανόνες για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κίνητρα για τους καταναλωτές και όρια για τις επιδοτήσεις σε σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής, όπως οι μηχανισμοί δυναμικότητας. Η εν λόγω δέσμη απαίτησε την εκπόνηση σχεδίων για τον μετριασμό του κινδύνου σε κρίσεις ηλεκτρικής ενέργειας και αύξησε τις αρμοδιότητες του ACER όσον αφορά τη διασυνοριακή συνεργασία.
- Η πέμπτη δέσμη μέτρων για την ενέργεια, η οποία είναι γνωστή ως «[Προσαρμογή στον στόχο του 55 %](#)» και εγκρίθηκε το 2024, ευθυγραμμίζει τους ενεργειακούς στόχους της Ένωσης με τις νέες φιλοδοξίες της για το κλίμα όσον αφορά τις μηδενικές καθαρές εκπομπές και επεκτείνει τη δέσμη μέτρων για το αέριο στο υδρογόνο. Μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία το 2022 το σχέδιο [REPowerEU](#) τροποποίησε την εν λόγω δέσμη, προκειμένου να καταργηθούν σταδιακά οι ρωσικές εισαγωγές ενέργειας από ορυκτά καύσιμα, να διαφοροποιηθούν οι πηγές ενέργειας, να θεσπιστούν μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας και να επιταχυνθεί η μετάβαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η μεταρρύθμιση του σχεδιασμού της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας εισήγαγε νέους κανόνες για τις μακροπρόθεσμες συμβάσεις και αύξησε την προστασία των ευάλωτων καταναλωτών.

Οι ακόλουθες πράξεις της ΕΕ διαμορφώνουν τη δομή των ενωσιακών εσωτερικών αγορών ενέργειας:

- Ο [κανονισμός \(ΕΕ\) 2019/943 για την ηλεκτρική ενέργεια](#), η [οδηγία \(ΕΕ\) 2019/944 για την ηλεκτρική ενέργεια](#), ο [κανονισμός \(ΕΚ\) αριθ. 715/2009 για το φυσικό αέριο](#) και η [οδηγία 2009/73/ΕΚ για το φυσικό αέριο](#) καθορίζουν τις βασικές αγορακεντρικές αρχές και κανόνες για τη λειτουργία των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και απανθρακοποιημένων αερίων. Επιπλέον, θεσπίζουν διάφορα μέτρα και δικαιώματα για την προστασία των καταναλωτών ενέργειας σε επίπεδο ΕΕ.
- Ο [κανονισμός \(ΕΕ\) 2019/942 για τον ACER](#), ο [κανονισμός \(ΕΕ\) 2019/941 για την ετοιμότητα αντιμετώπισης κινδύνων](#), ο [κανονισμός \(ΕΕ\) αριθ. 1227/2011 για την ακεραιότητα και τη διαφάνεια στη χονδρική αγορά ενέργειας](#) και ο [κανονισμός \(ΕΕ\) 2016/1952](#) θεσπίζουν κανόνες σχετικά με τον συντονισμό των ρυθμιστικών αρχών ενέργειας σε επίπεδο ΕΕ, την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κρίσεων και τη διαχείριση κρίσεων στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας, την ακεραιότητα και τη διαφάνεια της αγοράς και τα στατιστικά στοιχεία.

B. Περαιτέρω μέτρα

Το 2022 το Συμβούλιο θέσπισε διάφορα προσωρινά μέτρα έκτακτης ανάγκης στην αγορά ενέργειας της ΕΕ:

- τον [κανονισμό \(ΕΕ\) 2022/2576](#) για την αλληλεγγύη στον τομέα του φυσικού αερίου σχετικά με τις εθελοντικές αγορές αερίου στην ΕΕ·
- τον [κανονισμό ΕΕ/2022/2577](#) για την αδειοδότηση σχετικά με την ταχεία αδειοδότηση για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας·
- τον [κανονισμό \(ΕΕ\) 2022/2578](#) για τον μηχανισμό διόρθωσης της αγοράς σχετικά με το ανώτατο όριο τιμών χονδρικής πώλησης αερίου·

- τον [κανονισμό \(ΕΕ\) 2023/706](#) σχετικά με την εθελοντική μείωση της ζήτησης αερίου στην ΕΕ κατά 15 %·
- τον [κανονισμό \(ΕΕ\) 2022/1854](#) σχετικά με τους στόχους μείωσης της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, την επιβολή ανώτατων ορίων στα έσοδα από την ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, την πυρηνική ενέργεια και τον λιγνίτη, καθώς και τη θέσπιση εισφοράς αλληλεγγύης από τον τομέα των ορυκτών καυσίμων.

Η ενσωμάτωση ορισμένων από τα προσωρινά αυτά μέτρα στη νομοθεσία της ΕΕ βρίσκεται υπό συζήτηση.

Το 2023 το Συμβούλιο παρέτεινε τους τρεις κανονισμούς σχετικά με το φυσικό αέριο και τον κανονισμό για την αδειοδότηση έως το 2024 και το 2025 αντίστοιχα. Κατά το ίδιο έτος, η Επιτροπή [συνέστησε](#) να μην παραταθούν τα μέτρα που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΕ) 2022/1854.

Μεταξύ Αυγούστου 2022 και Δεκεμβρίου 2023, οι χώρες της ΕΕ μείωσαν συλλογικά τη ζήτηση φυσικού αερίου κατά περισσότερο από 100 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα σε σύγκριση με τον πενταετή τους μέσο όρο.

Γ. Ρύθμιση της αγοράς ενέργειας: Οργανισμός της ΕΕ για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας

Ο Οργανισμός της ΕΕ για τη Συνεργασία των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) δημιουργήθηκε το 2009 και λειτουργεί από τον Μάρτιο του 2011. Ο ACER είναι υπεύθυνος για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών ρυθμιστικών αρχών ενέργειας σε περιφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδίως σε διασυνοριακές περιοχές. Επιπλέον, παρακολουθεί την ανάπτυξη του δικτύου και των εσωτερικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Ο οργανισμός έχει την εξουσία να διερευνά περιπτώσεις καταχρηστικών πρακτικών στην αγορά και να συντονίζει την εφαρμογή των κατάλληλων κυρώσεων με τις χώρες της ΕΕ. Ο ACER καταρτίζει επίσης κώδικες δικτύου, υποβάλλει τελικές προτάσεις στην Επιτροπή και έχει αρμοδιότητες όσον αφορά τη διαδικασία επανεξέτασης της ζώνης προσφοράς στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιούργησε δομές συνεργασίας για τα Ευρωπαϊκά Δίκτυα για τους Διαχειριστές Συστημάτων Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΔΔΣΜ-ηλ), Αερίου (ΕΔΔΣΜ Αερίου) και πρόσφατα για τους Διαχειριστές Δικτύων Υδρογόνου (ΕΔΔΔΥ). Τα ΕΔΔΣΜ, από κοινού με τον ACER, δημιουργούν λεπτομερείς κανόνες πρόσβασης στο δίκτυο και τεχνικούς κώδικες. Διασφαλίζουν τον συντονισμό της λειτουργίας του δικτύου μέσω της ανταλλαγής λειτουργικών πληροφοριών και της ανάπτυξης κοινών προτύπων και διαδικασιών ασφαλείας και εκτάκτου ανάγκης. Τα ΕΔΔΣΜ είναι επίσης υπεύθυνα για την εκπόνηση ενός δεκαετούς προγράμματος επενδύσεων στο δίκτυο ανά διετία, το οποίο επανεξετάζεται από τον ACER.

Δ. Ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού

Η ενεργειακή ασφάλεια στην Ένωση βασίζεται σε διάφορα μέτρα που διέπουν τους τομείς του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας.

Στα εν λόγω μέτρα συμπεριλαμβάνονται μέτρα συντονισμού, η ετοιμότητα αντιμετώπισης κινδύνων στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας [[κανονισμός \(ΕΕ\) 2019/941](#)], εθελοντικές κοινές αγορές φυσικού αερίου [[κανονισμός \(ΕΕ\) 2022/2576](#)],

ελάχιστα επίπεδα αποθήκευσης αερίου στο 90 % της δυναμικότητας [[κανονισμός \(ΕΕ\) 2017/1938](#)] και η επιδίωξη διασυνδέσεων ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ σε ποσοστό τουλάχιστον 15 % έως το 2030 [[κανονισμός \(ΕΕ\) 2018/1999](#)].

Η [οδηγία 2009/119/ΕΚ](#) απαιτεί από τις χώρες της ΕΕ να διατηρούν ελάχιστα επίπεδα αποθεμάτων πετρελαίου, ισοδύναμα με τη μεγαλύτερη από τις ποσότητες που αντιστοιχεί είτε σε 90 ημέρες μέσω ημερήσιων καθαρών εισαγωγών είτε σε 61 ημέρες μέσης ημερήσιας εσωτερικής κατανάλωσης. Εφαρμόζονται επίσης στρατηγικές όπως η διαφοροποίηση των πηγών και των οδών εφοδιασμού. Προβλέπονται ειδικές διατάξεις για την αντιμετώπιση ατυχημάτων σε υπεράκτιες εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου ([οδηγία 2013/30/ΕΕ](#)).

Ε. Διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα της ενέργειας (ΔΕΔ-Ε):

Τα ΔΕΔ-Ε αποτελούν πολιτική που επικεντρώνεται στη σύνδεση των ενεργειακών υποδομών των χωρών της ΕΕ (βλ. δελτίο [3.5.1](#) για τα διευρωπαϊκά δίκτυα). Στο πλαίσιο της πολιτικής, προσδιορίστηκαν 11 διάδρομοι προτεραιότητας: τρεις για την ηλεκτρική ενέργεια, πέντε για τα υπεράκτια δίκτυα και τρεις για το υδρογόνο. Επιπλέον, υπάρχουν τρεις θεματικοί τομείς προτεραιότητας: ανάπτυξη έξυπνων δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας, έξυπνων δικτύων φυσικού αερίου και διασυνοριακού δικτύου διοξειδίου του άνθρακα.

Ο [κανονισμός \(ΕΕ\) 2022/869](#) για τα ΔΕΔ-Ε καθορίζει κατευθυντήριες γραμμές για τα διευρωπαϊκά δίκτυα ενέργειας, προσδιορίζοντας [έργα κοινού ενδιαφέροντος \(ΕΚΕ\)](#) μεταξύ των χωρών της ΕΕ, έργα αμοιβαίου ενδιαφέροντος μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών και έργα προτεραιότητας μεταξύ των διευρωπαϊκών δικτύων ενέργειας. Ο εν λόγω κανονισμός έθεσε τέλος στη στήριξη νέων έργων φυσικού αερίου και πετρελαίου και απαίτησε υποχρεωτικά κριτήρια βιωσιμότητας για όλα τα έργα.

Τα νέα ΕΚΕ για έργα στον τομέα της ενέργειας και των διασυνοριακών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας χρηματοδοτούνται από τον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη» 2021-2027 για την ενέργεια ([Συνδέοντας την Ευρώπη για την ενέργεια](#)), ένα χρηματοδοτικό μέσο με επταετή προϋπολογισμό ύψους 5,84 δισ. EUR που διατίθεται με τη μορφή επιχορηγήσεων υπό τη διαχείριση του Εκτελεστικού Οργανισμού για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον. Η Επιτροπή καταρτίζει τον κατάλογο των έργων κοινού ενδιαφέροντος μέσω κατ' εξουσιοδότηση πράξης, η οποία τίθεται σε ισχύ μόνον εφόσον το Κοινοβούλιο ή το Συμβούλιο δεν διατυπώσουν αντιρρήσεις εντός δύο μηνών από την κοινοποίησή της.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Κατά την έγκριση όλων των νομοθετικών δεσμών για τις αγορές ενέργειας, το Κοινοβούλιο ανέκαθεν υποστήριζε σθεναρά τον διαχωρισμό της μεταφοράς από την ιδιοκτησία στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου και του υδρογόνου ως το πιο αποτελεσματικό μέσο για την προώθηση των επενδύσεων σε υποδομές χωρίς διακρίσεις, τη δίκαιη πρόσβαση των νεοεισερχομένων στο δίκτυο και τη διαφάνεια της αγοράς.

Το Κοινοβούλιο υπογράμμισε επίσης τη σημασία που ενέχει μια κοινή ευρωπαϊκή προοπτική για μεσοπρόθεσμες επενδύσεις, η μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών, των χωρών της ΕΕ και των διαχειριστών συστημάτων

μεταφοράς, καθώς και μια ισχυρή διαδικασία εναρμόνισης των όρων πρόσβασης στο δίκτυο.

Με πρωτοβουλία του Κοινοβουλίου δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην αύξηση των δικαιωμάτων των καταναλωτών σε τομείς όπως η προστασία των ευάλωτων πελατών, η ενεργειακή φτώχεια, η προστασία από αποσυνδέσεις και οι προμηθευτές έσχατης ανάγκης.

Το Κοινοβούλιο ανέκαθεν υποστήριζε σθεναρά την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων του ACER, τονίζοντας ότι έπρεπε να του είχαν ανατεθεί οι απαραίτητες εξουσίες προκειμένου να ξεπεραστούν τα ζητήματα που δεν μπορούν να επιλυθούν από τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές και που παρεμποδίζουν την ολοκλήρωση και την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Το Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει διάφορα ψηφίσματα σχετικά με τις αγορές ενέργειας:

- Στις 14 Σεπτεμβρίου 2023 το Κοινοβούλιο [επιβεβαίωσε](#) την έναρξη των διαπραγματεύσεων για τον σχεδιασμό της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Στο σχέδιο ψηφίσματός του, το Κοινοβούλιο επιθυμεί να ενισχύσει την προστασία των καταναλωτών έναντι των ασταθών τιμών, να διασφαλίσει το δικαίωμα επιλογής μεταξύ συμβάσεων σταθερών και δυναμικών τιμών και να απαγορεύσει την έγκριση μονομερών αλλαγών στους όρους των συμβάσεων.
- Στις 5 Οκτωβρίου 2022 το Κοινοβούλιο ενέκρινε [ψήφισμα](#) με το οποίο χαιρετίζει, κατ' αρχήν, τη θέσπιση προσωρινού ανώτατου ορίου έκτακτης ανάγκης στα έσοδα της αγοράς που προκύπτουν από την παραγωγή και την πώληση ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, πυρηνική ενέργεια και λιγνίτη, καθώς και τη θέσπιση προσωρινού μηχανισμού συνεισφοράς αλληλεγγύης από τον τομέα των ορυκτών καυσίμων. Το Κοινοβούλιο παρότρυνε τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και καθαρή θέρμανση και ηλεκτρική ενέργεια και υπογράμμισε την ανάγκη να αποφεύγονται οι εξώσεις για τα ευάλωτα νοικοκυριά που δεν είναι σε θέση να πληρώσουν τους λογαριασμούς και το ενοίκιό τους.
- Στις 19 Μαΐου 2022 το Κοινοβούλιο ενέκρινε [ψήφισμα](#) με το οποίο καλεί την Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των υπερβολικών τιμών ηλεκτρικής ενέργειας και να αξιολογήσει τον αντίκτυπο των τιμών του φυσικού αερίου στη λειτουργία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.
- Στις 7 Απριλίου 2022 το Κοινοβούλιο ενέκρινε [ψήφισμα](#) με το οποίο ζητεί να επιβληθεί αμέσως πλήρες εμπάργκο στις ρωσικές εισαγωγές πετρελαίου, άνθρακα, πυρηνικών καυσίμων και φυσικού αερίου και να παρουσιαστεί ένα σχέδιο για τη διασφάλιση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ βραχυπρόθεσμα.
- Την 1η Μαρτίου 2022 το Κοινοβούλιο [καταδίκασε](#) την παράνομη, απρόκλητη και αδικαιολόγητη στρατιωτική επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και ζήτησε την επιβολή περιορισμών στις εισαγωγές ρωσικού πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θέμα αυτό, επισκεφθείτε τον [ιστότοπο](#) της Επιτροπής Βιομηχανίας, Έρευνας και Ενέργειας (ITRE).

Matteo Ciucci
04/2024